

Список використаних джерел:

1. Грушевський Мр. Дитина у звичаях і віруваннях // К.: Либідь, 2006. – 256 с. (Перше видання – 1906 р.)
2. Жмуд Н. Народна педагогіка як етноформуючий чинник: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.05 // К., 2005. – 20 с.
3. Заглада Н. Побут селянської дитини. Матеріали до монографії с. Старосілля // К.: Всеукраїнська Академія Наук. Музей антропології та етнології ім. Хведіра Вовка, 1929. – 180 с.
4. Кузеля З. Пам'яті Хведора Вовка // Зальцведель, 1918.
5. Мацейкив Т. И. Народные традиции трудового воспитания подрастающего поколения и их использование в современных условиях (на материалах Украины): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 // К., 1988. – 21 с.
6. Сумцов Н.Ф. Культурное переживание // К., 1890. – 403 с.
7. Щербак І. М. Діти в обрядах та віруваннях українців ХІХ – початку ХХ ст. (статевовіковий аспект традиційної культури): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.05 // К., 2004. – 19 с.

Пархоменко І.В.

аспірант,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ХХІ століття характеризується інтенсивним темпом розвитку наукової думки в історичній, педагогічній та суміжних науках. Розширення спектру проблематики, якій приділялася увага, потягнули за собою й поглиблення міждисциплінарної спеціалізації.

Самостійними галузями історичної науки стали напрями, що виникли на грані міждисциплінарних зіткнень: історична психологія, історична географія, історична екологія, історична урбаністика, історична регіоналістика тощо. Особливе місце у цьому ряді відводиться історичному краєзнавству та власне історико-краєзнавчій роботі в закладах позашкільної освіти, як такій що має міждисциплінарний характер, що й визначає її унікальність.

Історичне краєзнавство є науковим напрямом, у якому знайшли органічне поєднання історичні, демографічні, географічні, економічні, культурологічні, етнографічні та інші знання.

Відповідно до суб'єктів краєзнавчих досліджень історичне краєзнавство як і інші напрями краєзнавства поділяють на наукове, що здійснюється науковими установами, громадське, що впроваджується громадськими організаціями, фондами та освітнє, яким опікуються заклади освіти [2, с. 9]. Тобто історичне краєзнавство трансформується як у сферу науки, громадської діяльності, так і в площину педагогіки. Саме під час роботи з дітьми в творчих об'єднаннях закладів позашкільної освіти відчувається ця взаємодія.

Характерним для гуртків закладів позашкільної освіти є поділ краєзнавства за пріоритетними напрямками дослідження на історичне, географічне, геологічне, літературне тощо.

Історико-краєзнавча робота відкриває нові горизонти для вивчення та дослідження на новому рівні міждисциплінарного синтезу. Впродовж ХХ століття історичне краєзнавство здійснило еволюційний перехід від фрагментального вивчення історії регіону до комплексного аналізу та визначення регіоналізму, заглиблюючись у цілий пласт історичних і не тільки знань.

Перелічені вище напрями краєзнавства не спроможні в повній мірі охопити весь спектр краєзнавчих досліджень якісніше і краще за історичне краєзнавство. У цьому контексті діапазон історико-краєзнавчої роботи безмежний. Кожна пам'ятка, кожна сфера діяльності людини може слугувати об'єктом для історико-краєзнавчої роботи дитини. Суб'єкта такої роботи буде цікавити не лише історія тої чи іншої території, а й питання історичної демографії, історичної екології, археологія та етнографія, долі відомих та маловідомих особистостей, архітектура та містобудування тощо. Практично відсутні межі у означенні граней суспільного життя.

Саме на практичній складовій історичного краєзнавства робить акцент дослідник І. М. Ковальська-Павленко: «історичне краєзнавство – це не тільки галузь наукового пізнання, але й сфера активної практичної (просвітницької) діяльності». Вона також відзначає, що історичне краєзнавство відрізняється від прикладної історії головним чином двома ознаками: «локальністю досліджуваних історичних подій, матеріалізованих у пам'ятках історії та культури і діяльним характером» [5, с. 163].

Історик С.Заремба зазначав, що історичне краєзнавство слід віднести до ряду основних історичних дисциплін. Науковець пояснював свою позицію тим, що спеціальні історичні дисципліни вивчають специфічний комплекс історичних джерел та використовують специфічні прийоми. Натомість історію певного краю, регіону досліджують, використовуючи весь комплекс інструментів [4].

Найповнішу систему взаємодії історичного краєзнавства з суміжними науками описав М. Ковальський – це комплекс інформаційних дисциплін (бібліографія, джерелознавство); комплекс дисциплін, що досліджують матеріальні джерела (археологія, геральдика, нумізматику тощо); етнографія (народознавство); музеєзнавство; дисципліни, що вивчають словесні джерела (палеографія, текстологія, тощо), історико-філологічні дисципліни (ономастика, топоніміка), комплекс історико-географічних та економічних наук (історична географія, історична урбаністика, картографія тощо); дисципліни, які вивчають кількісні показники (хронологія, історична метрологія, генеалогія тощо) [6].

Варто зупинитися на деяких прикладних галузях історичної науки, що мають найбільше дотичних точок з історичним краєзнавством: історична урбаністика та історична регіоналістика.

Загальновідомо, що предметом вивчення історичного краєзнавства є історія краю, села, міста, тобто «малої батьківщини». Водночас як історична регіоналістика зосереджена на дослідженні регіону, виокремленого за певними критеріями. У цьому ракурсі історичне краєзнавство має більш прикладний характер. Також варто зазначити, історична урбаністика має спільні предметні поля з історичним краєзнавством та історичною регіоналістикою в аспекті вивчення історії міських населених пунктів.

На думку української вченої Я. В. Верменич, історичне краєзнавство має такі особливості, які створюють йому переваги перед іншими формами досліджень [1, с. 22].

Науковці Жупанський Я. та Круль В. зазначають, що просторовий обсяг дослідження для історичного краєзнавства ширший, ніж для історії України. Науковці описують історичне краєзнавство як складову більш широкого поняття «національне краєзнавство: «Українське національне краєзнавство поділяється на три основні складові, а саме: географічне, історичне, соціальне краєзнавство. Кожна з цих частин, звісно, має і свій об'єкт вивчення, творячи разом єдиний об'єкт – національне краєзнавство загалом» [3, с. 3].

Власне дослідження історії рідного краю дитиною передбачає історико-краєзнавча робота в закладах позашкільної освіти і, звичайно цей процес не може

бути ефективним та результативним без взаємодії з іншими складовими краєзнавчої та історичної науки.

Таким чином, історико-краєзнавча робота дітей в закладах позашкільної освіти є інтегральним напрямом, який займається вивченням історії, населення, господарства, природи, культури, пам'яток та об'єктів у межах окресленої частини країни, міста, села, має свою специфічну систему педагогічних прийомів, форм та методів.

Список використаних джерел:

1. Верменич Я.В. Історична регіоналістика в Україні: теоретико-методологічні проблеми: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра істор. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Я.В. Верменич. – К., 2005. – 31 с.
2. Голубко В. Історичне краєзнавство: навч. посібник: у 2 ч. / В. Голубко, С. Качараба, А. Середяк. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – Ч. I. – 130 с.
3. Жупанський Я. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства / Я. Жупанський, В. Круль // Краєзнавство. – 1994. – № 1 – 2. – С. 3-6.
4. Заремба С.З. До питання про предмет історичного краєзнавства / С.З. Заремба // Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства. – К., 1980. – С. 41-45.
5. Ковальська-Павелко І.М. Історична регіоналістика, історичне краєзнавство та історична урбаністика: демаркація предметних полів / І.М. Ковальська-Павелко // Грані. – 2014. – № 6. – С. 161-167.
6. Ковальський М.П. Деякі проблеми теорії і методики історичного краєзнавства / М.П. Ковальський // Збірник рефератів доповідей обласної науково-практичної конференції з історії краєзнавства. – Дніпропетровськ, 1990. – С. 11-13.

Стойко К.А.

аспірант,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені В. Гнатюка

Науковий керівник: Калашнікова С.А.

доктор педагогічних наук, професор,

директор Інституту вищої освіти

Національної Академії педагогічних наук України

ФЕНОМЕН АЛЬТРУЇЗМУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Початкова освіта являється основою для входження людини в культурно-соціальний простір і самореалізації в ньому, важливою складовою розвитку, виховання, становлення особистості та громадянина. В умовах трансформації освітнього простору, соціокультурних процесів, що відбуваються в Україні, й водночас зростання певної байдужості, а також деякою мірою й егоїзму, перед сучасною педагогічною наукою визначена необхідність розвитку фахівця, спроможного до здійснення безкорисливої професійної діяльності на благо інших. Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» з метою реформування освітнього простору визначають пріоритетні напрями нової успішної системи освіти: «...метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим